

Josef Hanzal

Stavba barokního kostela ve Lštění

Jihočeský sborník historický, roč. 50, 1981, č. 3, s. 157-165

Barokní poutní kostel sv. Vojtěcha ve Lštění, v prachatickém okrese, položený na široko daleko viditelné výšině šumavského podhůří, odkud bývá nádherný výhled do jihočeské kotliny a na část šumavského pohorí, nebyl dosud podroben uměleckohistorickému rozboru a ani se nikdo nezabýval historií jeho stavby. Všeobecně se uvádí, že jde o stavbu původem italského architekta Antonína Erharda Martinelliho z let 1739-1741, a že na místě kostela stála starší kaple asi z druhé poloviny 13. století, jejíž stopy jsou patrné i v dnešní sakristii.¹

Protože se zachovalo poměrně hodně dosud neprozkoumaného archivního materiálu, bude možné tyto kusy zprávy ověřit a rozvést, a vůbec povědět něco více o tom, jak a kdy se vojtěšský kostel stavěl, jací byli lidé, kteří na stavbě a kolem ní pracovali.² Nebude mýlím na škodu, dotknou-li se přitom některých obecnějších historických problémů a fakt, které se samotnou stavbou přímo nesouvisí, ale vypovídají něco podstatného a zajímavého o celé době i o lidech, jak tehdy žili a mysleli.

.....

V průběhu třicetileté války byla fara opuštěna a kostelík u Vojtěcha dále pustl. V letech 1655 - 1666 sem docházel farář z Bohumilic. Území bylo připojeno k faře ve Vimperku, což v praxi znamenalo, že poddaní, kteří tu žili, byli v podstatě bez duchovní správy. Čas od času mohly být u Vojtěcha slouženy mše a pravděpodobně se dále pochovávalo na zdejším hřbitůvku. Od šedesátých let 17. století můžeme sledovat, jak se začíná kostelík ve Lštění opravovat a udržovat. Souviselo to nepochybně s tím, že vsi Lštění, Dvorce a Libotyně byly součástí vimperského panství, jež přešlo sňatkem z mocných Eggenbergů na perspektivní Schwarzenbergy, kteří začali novou hospodářskou a správní politiku ve snaze rozšířit více tento velký pozemkový komplex. Jedním z markantních projevů těchto tendencí se stal dlouholetý zápas o sousední území zvané královské Brdo - kdysi svobodné území, jež získali poddaní ze zdejších vesnic privilegiem od Elišky, manželky Jana Lucemburského v roce 1316.³ Rozpíná snaha správce vimperského panství tu narazila na hrdý odpor bývalých Králováků, zvláště z Radhostic, Budilova, Bošic a dalších sousedních vsí.

Druhou stránkou snah schwarzenberského dominia byla péče o zkonsolidování poměrů narušených třicetiletou válkou a vytváření podmínek k normálnímu životu. Do toho zapadá i počátek obnovy vojtěšského kostela. První zpráva pochází z 24. října 1666. Je to účet za opravu oltáře ve výši 12 zlatých, které vyplatila pokladna vimperského panství.⁴ Dále se dovídáme, že v roce 1667 opravoval zedník Antonín Alferi a jeho pomocníci věž a vnitřek kostela, tesařské práce prováděl Tomáš Merxbauer z Vimperka a malíř Wolf Friedrich Lachman namaloval nový oltářní obraz sv. Vojtěcha a dostal za něj 25 zlatých. V dubnu 1667 dovezl rychtář z Hrabic Pavel Preusschel nový oltářní kámen z Prahy, který vysvětil litoměřický biskup Schleinitz. Rychtář obdržel za dovoz 3 zlaté 30 krejcarů.

Na konci šedesátých let se v Lštění vůbec poměrně hodně pracovalo, a to na kostele i faře. Hovoří o tom, bohužel místy málo výmluvně a neúplně účty o vydáních za práci a materiál, který k tomu byl potřebný. Celkem bylo v té době vydáno: Rok 1666 - 22 zlatých, 1667 - 160 zl. 22 krejcarů, 1668 - 100 zl. 5 kr., 1669 - 27 zl. 3 kr., 1670 - 5 zl. 10 kr., 1672 - 50 zl. 54 kr. Detailní vyúčtování za jednotlivé práce nám umožňuje učinit si představu, co vše už tehdy stálo na vojtěšské hoře a na čem se pracovalo. Ze starých objektů tu existovaly patrně dvě stavby, větší kostelní a menší kaple.⁵ Nedá se ovšem zjistit,

¹ Srv. Umělecké památky Čech. Praha 1978, s. 324. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese prachatickém. Praha 1913, s. 127-132. Dále sborník Sv. Vojtěch na Šumavě. Prachatice 1947 (zvl. stať A. Birnbaumové: Sv. Vojtěch a Prachatice a L. Piláta: Popis kostelů s tradicí svatovojtěšskou). K datování kostela též Kuthan, J.: Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století. České Budějovice 1977.

Za cenné faktografické připomínky děkuji dr. V. Starému, řediteli Okresního archivu v Prachaticích.

² Nutno připomenout, že v místě samém i v kraji se neuzívá názvu Lštění, ale Vojtěch.

³ Srv. Hanzal, J.: Královští poddaní na Volyňsku a jejich Brdo. Vědecké práce Zemědělského muzea 18, Praha 1979.

⁴ Státní oblastní archiv Třeboň, pobočka Český Krumlov, Vs Vimperk, III K alfa 26. Za zapůjčení materiálu a vůbec za nevšední ochotu děkuji archiváři J. Zálhovi.

⁵ Lze tak soudit podle účtu z 30. 8. 1667 ... „in die grosse Kirche einen neuen Boden aufgemacht“; „In die alte Kappelen ein Bred auf dem Altar“.

jak byl kostel velký a v jakém byl stavu; v uvedených letech, kdy se pracovalo na jeho opravě, se dělala nová podlaha, opravovala se střecha, renovoval oltář a obrazy, zasklívala okna a dělaly se některé další drobnější práce. Nešlo však o nějakou větší celkovou přestavbu, čemuž nasvědčuje i výše vydání, jež bylo nejvyšší v roce 1667 (i to bylo pouhých 160 zlatých 22 kr.). Kromě toho se v roce 1668 začalo se stavbou nové fary a kaple Nanebevzetí Panny Marie na kopečku nad kostelem. Na pracích se podíleli zedníci, tesaři a truhláři z Vimperka, Husince, Hoštice, sklářské práce dělal M. Hödl ze Záblatí a malířské zmíněný již Lachman z Vimperka. Veškerý materiál se nakupoval u vimperských židů.

Na počátku sedmdesátých let 17. století skončily sice nejnnutnější opravy na kostele, ale patron ani duchovní vrchnost s tím nebyli spokojeni. Místo mělo jistou tradici, vojtěšskou i poustevnickou česko-bratrskou, a navíc mělo nádhernou polohu. A tu se zrodil plán vystavět zde větší poutní kostel. Není jistě náhodou, že tento projekt spadá do doby vrcholného baroka, které tak bytostně potřebovalo posvátná místa, pouti, procesí, a další okázalosti, a proto se tak masově stavěly kostely, kaple, kalvárie a sochy na kopcích, u potoků, studánek, starých stromů a na jiných markantních místech.

Základy ke stavbě nynějšího kostela ve Lštění položily dvě zakládací listiny kněžny Marie Arnoštky z Eggenbergu. První z 22. 8. 1716 uvolnila 3000 zlatých z peněz dlužníků na stavbu kostela a umožnila brát dříví z panských lesů⁶ a druhá z 5. 11. 1718 vymezila farní obvod a obsahovala ustanovení o peněžním a naturálním zabezpečení farnosti.⁷ Na stavbě se kromě poddaných z vimperského panství měli podílet i poddaní z vesnic ostatních panství, přifařených k vojtěšskému obvodu.

Dříve než vlastní kostel se začala stavět fara. Zachoval se její plánek. Je to jednopatrová budova se stájemi, dvorem a zahradou. Celý objekt měl mít charakter dvorce, byl dobře uzavřený, na vlastní faru navazovaly stáje a kůlna se stodolou, vše kryté a navzájem propojené pro zimní nepohodu. Faru stavěli italská řemeslníci. V nedatovaném, italsky psaném vyúčtování, nazvaném *Nota per quello costera la cura a Santo Adalberto a Viniberc*, se počítá za zednické práce 359 zlatých, za stavební zednický materiál 350 zlatých 36 kr., za tesařské práce 162 zlatých, za dříví a šindel 198 zlatých a za sklenářské a zámečnické práce 118 zlatých. Celkem stála stavba fary 1187 zlatých 36 kr. (není jisté, zda nebyly do konečné sumy zahrnuty některé náklady na kostel).

Když bylo rozhodnuto změnit filiální kostel na farní, bylo zřejmé, že dosavadní stavba nevyhovuje. Nepřikročilo se ale hned ke stavbě nového kostela, ale nejprve se opravoval starý, jak tomu nasvědčují četná vydání za zednické, tesařské a malířské práce. Brzy se asi dospělo k názoru, že bude lepší důkladná přestavba či spíše novostavba. Hovoří pro to, že se od roku 1716 začalo kácet značné množství stavebního dříví, hlavně v libotyňském lese. Tyto práce řídil tesařský mistr Martin Bastl, který si tím vydělal docela slušné peníze.⁸ Mimo to ještě káceli a svázeli dříví poddaní z přifařených obcí; částečně dělali tyto práce za peníze a z části jim to bylo uloženo ve formě roboty.

V roce 1725 byla postavena kaplička u pramene pod farou, který se ještě dnes nazývá Dobrá Voda. Podle pověsti se u toho pramene občerstvil svatý Vojtěch při odchodu z vlasti. Kaplička je stavebně velice jednoduchá, je to osmiboká holá stavba, bez jakékoli štukové či malířské výzdoby.

V tom času byl u sv. Vojtěcha farářem Ferdinand Reichl, od něhož máme zachováno několik dopisů psaných úhledným rukopisem a jadrnou češtinou, obsahující prvky zdejší lidové mluvy. Nejčastěji psal vimperskému hejtmanovi J. J. Braunovi. Oslovoval ho „urozený a vážený pane strejče“ a sám se podepisoval jako „ponížený služebník a strejček“.⁹ Dne 12. července 1725 žádal hejtmana, aby dal poslat „800 cihel, 200 prejzů a tolik háků a 2 sudy vápna ... prejzy už scházejí na kostele, jestliže by nemohli zedníci, nemajíce dostatek cihel, dělat, mohli by zatím dělat pekárnu u komory.“ Týž den vydal hejtman příkaz, aby byl žádaný materiál poslán do Lštění. Roku 1729 žádal Reichl, aby se u fary postavila „dosti skrovná stodůlka, poněvač z nedostatku takové posavade co tam měl nějakého obilíčka ... mušel sem od sedláků pro takové obilí podruství dosti mizerné na opatření hledati.“

⁶ Cit. fond III K alfa 26 / 92 an.

⁷ K farnosti měly patřit tyto vsi: Lštění, Libotyň, Hoštice, Dvorce, Škarez, Žárovna, a Vojslavice z panství Vimperk. Radhostice ze lčovického panství, Buk a Mojkov z panství Volyně, a Dáchoz z panství Vlachovo Březí.

⁸ Za rok 1716 dostal 76 zlatých 5 krejcarů, za kácení dříví se vydalo 70 zlatých 5 kr., Bastl dostával 20 kr. za den, jeho osm pomocníků, kteří pracovali nepravidelně, mělo 15-18 krejcarů denně.

⁹ Donedávna se tu tituloval „strejček“ každý dospělý muž, bez ohledu na to, že nebyl příbuzný.

Reichlovy dopisy nepodávají jen informace o stavbě kostela, ale jsou i živým svědectvím o všedním životě na tehdejší českém venkově. Tak v jednom z dalších dopisů žádá hejtmana, aby mu panství půjčilo 4 strychy ovsa „nebo pro nastávající ještě dvoje pouti zrna ovsa mítí nebudu, abych mohl hostův koně pokrmiti. Jestli posavade anebo za 4 neděle nepřišla by resolucí strany stodůlky, nebude potřeba se rmoutit, bude se moc taková malým nákladem z kolny způsobiti ... co by víc koštovala přes 10 zlatých, já svejma doložím ... Završka neb starej elštinskej konšel chalupu prodává z ohledu svý ženy, že peníze mu nedává a jiný darebný příčiny. Dosti se mu od moudrých lidí radilo, aby se neženil, že má děti dost velký, který ho budou muset živiti, poněvač neposlechl, ženou se zavázal, nemůže jí více tak od sebe vypuditi, jak se domnívá, aby na truc chalupu prodal a jí zahnal. Poněvač v tej roztržitosti kámen pohoršení vězí, kterej musí bejti odvalen, totižto jeho cera ...“¹⁰

Svérázný duchovní pastýř Reichl nás poněkud odvedl od tématu. Domnívám se však, že jeho plastické líčení životních osudů tehdejších lidí nám vypovídá o životě prostého šumavského člověka i o starostech některých duchovních víc než mnohé, zdánlivě hluboké historické výklady.

Vraťme se ale ke stavbě našeho kostela. V roce 1734 se setkáváme u Vojtěcha poprvé se schwarzenberským polírem **Františkem Fortinem** - další zajímavou postavou baroka na jihu Čech. V březnu 1734 ukončil Fortin stavební práce na faře a začal pracovat na kostele, zaslal vyúčtování na sumu přes 200 zlatých. Tou dobou už pojal myšlenku přestavět celý kostel. Dne 31. března předložil projekt stavby nového kostela (stavební plán a rozpočet). Z velké části mělo být využito zdivo starého kostela. Nová stavba měla být jednodušší, měla mít hlavní oltář, dva postranní oltáře, hlavní a postranní dveře. Fortin předpokládal, že stavba včetně materiálu bude stát 4488 zlatých.

O osudech tohoto projektu mnoho nevíme. Vimperský panský úřad ho musel předložit vrchnímu úřadu v Českém Krumlově, který byl rozhodující instancí ve všech významnějších záležitostech na celém schwarzenberském majetku. Vrchní úřad patrně zatím nerozhodl o stavbě, protože po delší přestávce 8. ledna 1737 Fortin znovu informoval vimperského hejtmana Brauna, že opět přehlédl stav kostela a shledal ho vcelku nevyhovujícím, a proto místo opravy doporučoval celkovou přestavbu, případně novostavbu. O týden později byla ve Lštění kanovnická vizitace za přítomnosti církevních nadřízených, zástupců panství a Fortina. Přítomní dospěli k závěru, že má být kostel zvětšen, při čemž se má použít stávajících zdí. Fortin má připravit co nejdříve plány. Fortin k tomu písemně sdělil, že nákresy předložil vrchnímu úřadu již dříve, ale nebyly dosud schváleny.

Ještě v červnu 1737 se nic nedělo. Hejtman Braun navštívil Lštění a doporučoval co nejvíc využít staré stavby a soudil, že by vyzdění až po glajchu mohlo být provedeno za čtyři měsíce, pak by se měla dělat věž, která by měla být dokončena do příštího léta.

O všech dalších jednáních, jež kolem tohoto návrhu nastala, nejsme dost informováni. Je pravděpodobné, že vrchní úřad v Č. Krumlově předložil Fortinův projekt architektu Antonínu Erhardovi Martinelli-mu, který byl tehdy ve schwarzenberských službách. Z jeho rukou vyšel další projekt, schválený knížetem Josefem Schwarzenbergem 23. dubna 1738. Z dobře vypracovaného plánu možno soudit, že projekt vycházel v podstatě z návrhů Fortinových, jen je upřesnil a dal jim lesk. Využíval části starého zdiva i kleneb, zvláště v sakristii. Celková dispozice, vybavení oltáři, počet oken i dveří bylo stejné jako u Fortina. Za zmínku stojí, že na kostel měla přímo navazovat mariánská kaple a celý celý areál kostela a hřbitova měl být obehnan křížovou cestou, řešenou formou podloubí, jak si v tom barokní architektura libovala. Počítalo se s velkou návštěvou lidu o poutích a bylo třeba více krytého prostoru, kde by se v případě špatného počasí mohli poutníci schovat.

Materiál na stavbu začalo dodávat hlavně panství, k jeho dopravě však bylo třeba pomoci poddaných, a to i ze vsí, jež nepatřily k schwarzenberskému panství. Poddanská práce byla potřebná hlavně při stavbě věže a usazení zvonů. Všechny přípravné práce začaly v létě 1738 a vlastní stavba v létě následujícího roku.

¹⁰ Cit. fond III K alfa 26 / 154 an.

Celkový rozpočet ze 17. 7. 1738 předpokládal:

Veškeré zednické práce a stavební materiál (kámen, cihly, vápno, barvy) na celý kostel vč. věže 3313 zl. 51 kr.
 Tesařské práce a materiál (dřevo, šindel, hřebíky) 617 zl. 51 kr.
 Pokrývačské práce (bez materiálu) 227 zl. 54 kr.
 Odměna kameníkům 232 zl. 52 kr.
 Odměna truhlářům 40 zl. 30 kr.
 Za zámečnické práce 109 zl. 15 kr.
 Sklenářské práce 154 zl. 15 kr.
Celkem 4761 zl. 7 kr.

Celou stavbu řídil Fortin, který se staral zejména o zednické práce. Kameníky měl na starosti Blažej Posner z Protivína. Komplikace nastaly s Vavřincem Jechem, tesařským mistrem, o němž se píše většinou, že byl z Třeboně, jednou ze Strunkovic. Jecho udělal téměř celou střechu na kostele a část věže. V létě 1741 se však vyskytly proti jeho práci námitky, a proto byl ke sv. Vojtěchu vyslán krumlovský tesařský mistr Josef, který zjistil, že střecha je špatně udělána. Proto navrhl, aby ji Jecho opravil na vlastní náklady a aby se mu napříště nežadávala žádná práce na schwarzenberských stavbách. Jecho se hájil, dokazoval, že pracoval pečlivě, obstaral si i dobrá zdání od měšťanů z Netolic, že je dobrý řemeslník, ale byl přecejen odvolán, protože byl navíc podezřelý i z defraudací. Dokončení střechy a věže bylo pak svěřeno bratřím Kollerovým z Prachatic.

Nejvíce starostí měl se stavbou Fortin. Hovoří o tom jeho dopisy, psané svérázným, jadrným jazykem, do zednické češtiny zaplétá pisatel vazby a termíny latinské, italské a německé. Fortin psal vimperskému hejtmanu Janu Josefu Čapkovi v květnu 1741: „Prosím, by mně to po vůli udělali, aby přez ty dva měsíce, totiž mense junium et julium, na chrámu Páně sv. Vojtěcha aby asi 25 zedníkův dělati dovolili, aby co ty dva měsíce se udělá přez měsíc augusti vyschnouti mohlo. Já mám nyní lidí dost hodných ve forotu a můžu sobě nyní vybrat ... po třech, dvouh měsících budem zase museti některé lidi propustiti ... v neděli pošlu dva bejvalé poléře, kteříž u mně nyní žádné Pöllerstelle nemají.“ Dopis ukazuje, že byl tehdy dostatek zedníků a jiných řemeslníků, nemluvě už o pomocných silách, a dále, že řemeslníci byli najímáni na čas, na určitý úkol, a pak byli propouštěni. Fortinovy zprávy svědčí o tom, že stavby byly především záležitostí polírů, kteří si řemeslníky i nádeníky sami najímali, propláceli a propouštěli. Polír dostal určitou sumu peněz na stavbu a bylo jeho věcí, jak s ní naložil. Pro vrchnostenské úřady to bylo velice výhodné, protože jim tak odpadalo mnoho práce a starostí.

Rovněž Fortin byl placen úkolově. Nevíme přesně kolik vydělával, ale jistě dost slušně, často si však stěžoval na nedostatek peněz, což ovšem souviselo také s veselým životem zednickým. Musel proto psát hejtmanu Čapkovi takto: „Urozený a statečný vladyko ... prosím poníženež ať tak dobrý sou na mě pasírované groschen usque ad ultimum computum (jde zřejmě o peníze, které měl dostat až při konečném vyúčtování) 15 nebo 20 zlatých založiti ... Přijde mi najednou dost platit, 3 syni potřebují tuze peněz – dostal sem vyplacený služby 22 zlatých, zase jest strhnuto.“ Vrchní polír Fortin byl také starostlivý otec, jak o tom svědčí tato jeho slova: „Kdyby urozený hejtman mně něco psáti neb se mnou poroučeti sobě oblíbil, ať mi jen píšou německy neb já mého Josefa až posaváde doma mám, až přijdu na Vintberk, já sebou vezmu pár rysů a ukážu jakožto svému panu krajanu,¹¹ co ten mladý chlapík už na papír postaviti umí, sice žádný ještě nic neví, mám já jistě z jeho rejsování potěšení.“

V létě roku 1741 se stavba vojtěšského kostela pomalu chýlila ke konci. Dne 5. července se začínalo již s věží, a tu náhle Fortin žádal o změnu projektu. Navrhoval postavit místo věže s jednou kupolí dvě kupole. Argumentoval „že ve Wuldavě,¹² Rychnově, Chýnově, Ratibořici jakož i ve Volařích sou všudy s dvouma kuplama a hezky stojí, pročez bych prosil, by dovoleno bylo tesaři se dvouma dělati.“

Vrchní úřad rozhodl, že za tohoto stavu není již možné na věži něco měnit a že je třeba ji dokončit dřív, než přijde sníh. Uznává se sice, že kopule je starého typu (von alten modi), ale to není důvod ke změně. A tak byla dokončena věž, která je na kostele dosud – cibulovitá, tak typická pro jihočeské barokní kostely. Tehdy byly ale na věži ještě hodiny, které byly později odstraněny. Současně byla dokončována vnitřní výzdoba, hlavně sochařské a kamenické práce, které řídil mistr Matyáš Plánský z Českého Krumlova.

¹¹ Adresát - vimperský hejtman Jan Josef Čapek pocházel z Milé na panství Mšec u Rakovníka.

¹² Jde o kostel v Horní Vltavici.

Při stavbě věže, podobně jako při stavbě celého kostela, pracovali též vesničtí poddaní. Částečně to dostali uloženo od své vrchnosti jako robotní povinnost a něco dostali zapláceno. Zájem byl hlavně o selské potahy, což byly v tomto kraji většinou potahy volské. Selská volská spřežení dopravovala dříví a kámen až nahoru do značné výše stavby kostela. K tomu bylo jistě využito přirozené terénní nerovnosti, směrem západním výše od věže je kaple, odkud bylo možné vést nájezdovou rampu. Pro zajímavost a dokreslení je možno uvést, že se tu v kraji v lidovém podání donedávna udržovalo, že se na tuto práci používali pouze černí volí sedláka Kubše z Radhostic, kteří se nebáli té výšky.¹³

Závěrečné práce šly poměrně rychle kupředu, a tak bylo už 31. srpna 1741 vše v hrubých rysech skončeno a mohl být vyhotoven pamětní zápis. Slavnostně se v něm prohlašovalo, že kostel byl vybudován na věčnou paměť a budoucím generacím z vlastního jmění ve výši 9000 zlatých. Stavba začala roku 1739 a skončila 1741 a stála kolem 5000 zlatých. Stavitelem byl František Fortin. Přitom je třeba si povšimnout, že tu není vůbec žádná zmínka o Martinellim.¹⁴ Fortinovým pomocníkem byl mušketýr vimperského panství Šimon Reich, který však roku 1740 spadl z koně a za osm dní zemřel, po něm nastoupil Martin Hartman. Tesařským mistrem byl nejdříve Vavřinec Jecho a pak bratři Kollerové. Dále se v pamětním zápise uvádějí panští úředníci z Č. Krumlova a Vimperka, okolní kněží a úředníci ze sousedních panství. Dne 17. října 1741 byl kostel slavnostně vysvěcen vložení základního kamene pod oltář a sloužením slavnostních obřadů.¹⁵ Do základního kamene se vložil pamětní zápis a jedna zlatá a dvě stříbrné schwarzenberské medaile.

V dalším období bylo dokončeno vnitřní vybavení, z významnějších doplňků je třeba upozornit na postavení nových varhan, které jsou dílem dačického varhanáře Václava Pantočka. Varhany o jednom pozitivu byly instalovány r. 1744 a stály 310 zlatých. V roce 1755 postavil krumlovský sochař Josef Muck nový oltář místo původního, pocházejícího ještě ze starého kostela ze 17. století. Oltář štafiroval malíř J. Putz. Od stejných mistrů pocházejí také postranní oltáře sv. Václava a Ludmily. Oltáře jsou sloupové, řezba je ornamentální, plochá, provedení je vcelku dobré. Celá stavba, vnější i vnitřní výzdoba i celkové vybavení jsou čisté, jednotné, oproti jiným barokním kostelům té doby je vše značně střízlivé, takže celek působí dosti monumentálně. Nejvíce ale působí na vojtěšském kostele jeho zasazení do krajiny. Nový kostel spolu s mariánskou kaplí se stal výraznou dominantou celého kraje.

Zbývá ještě odpovědět na nadhozenou otázku, jak je tomu s autorským podílem architekta Martinelliho. V celém materiálu, který jsem prostudoval, jsou pouze dva nákresy půdorysu a čelní fronty kostela, signované Martinellim. Z jeho návrhu, který upravoval původní Fortinův projekt, se sice vycházelo, ale byl dost podstatně modifikován Fortinem, který vtiskl stavbě své pojetí.

Fortina možno považovat za jednoho z typických polírů, jichž byl v tehdejší stavebně tak bohaté době v Čechách značný počet. Měli obrovskou praxi a zkušenosti i architektonický cit a smysl pro krásu. Navíc byli hrdí na své řemeslo a bylo pod jejich úroveň a stavovskou čest odvést špatnou práci.

Že to není nějaká naše nadsázka či „laudato temporis acti“ (chvála minulých časů), to dokazují vlastní Fortinovy výroky, které prozrazují, že mu šlo o víc než o odvedení smlouvené práce a o příslušný výdělek.¹⁶ Italský architekt Martinelli také nikdy během stavby ve Lštění nebyl a nejsou doklady, že by za návrh dostal nějakou zvláštní odměnu. Důležité je, že není ani uveden v pamětním spise. Proto lze plným právem za hlavního autora barokního kostela ve Lštění označit Františka Fortina, zkušeného a svérázného jihočeského stavitele, jehož prací vznikla celá řada jihočeských světských i církevních staveb.

¹³ Podle vyprávění mé babičky Marie Růžičkové († 1949). Doklad, jak dlouho žijí určité události ve vědomí lidí.

¹⁴ „Als Baumeister hat sich dabey gebrauchen lassen H. Franz Fortin, fürstl. Pollier zu Krumau.“

¹⁵ Farářem tu tehdy byl Antonín Navrátil.

¹⁶ Když navrhoval změnu věže, zmiňoval se, že když se svým známým, již nebožtíkem Leblem „vyšli sme spolu, tak on vida věž, pravil jest ke mně: ach thuet ist mir recht leid že tam nejsou dvě kopule.“